

Najstarsze znaki życia i działalności człowieka na terenie Bytomia Odrzańskiego pochodzą z czasów neolitu. Z późniejszej epoki brązu zachowały się pozostałości osady oraz 3 cmentarzyska ludności kultury łużyckiej. Pozostały także ślady osadnictwa z okresu późnolateńskiego i rzymskiego. Pierwsze znaki życia Słowian, datujące się na VII-VIII w., odkryto około 1,5 km na północny zachód od miasta.

W czasach prehistorycznych był tu broniący przeprawy przez Odrę gród słowiańskich Dziadoszan, od X wieku znajdujący się w państwie Piastów. Został on uwieczniony dzięki zapisom w „Kronice” Galla Anonima, dotyczącym wojny polsko-niemieckiej w 1109 r.

W 1157 r. gród bytomski został spalony przez wojska Bolesława Kędzierzawego, cofające się przed Fryderykiem Barbarosą. Po pożarze zmieniono lokalizację grodu i przeniesiono go na dzisiejsze miejsce, a w XVII wieku otoczono wałami z trzema bramami, fosą i palisadą.

Przełom XVI i XVII wieku to okres największego rozkwitu gospodarczego miasta, które rozwijało się jako ośrodek handlu i rzemiosła przy szlaku odrzańskim.

Od XVIII w. w gospodarce miasta zaczęło dominować rolnictwo, uprawa chmielu i winorośli. Rozwijał się przemysł wikliniarski. Na początku XX w. zbudowano żelazny most na Odrze. W latach trzydziestych rozbudowano port.

Pomimo zniszczeń, odniesionych w czasie ostatniej wojny, Bytom Odrzański nie stracił swych walorów architektonicznych. Stare Miasto, położone na wysokim brzegu rzeki, zachowało sieć prostokątnych ulic, z dużym udziałem starej zabudowy.

Usytuowany

w centrum prostokątny rynek z siedemnastowiecznym ratuszem, od którego odchodzą 7 ulic, zalicza się do najładniejszych rynków w Polsce i jest chlubą miasta. Rynek otaczają starannie zrekonstruowane stylowe kamieniczki z XVII i XVIII w. (każda w innym wystroju).

Na rynku znajduje się fontanna z XIX w. z figurką chłopca oraz renesansowa tablica

z napisem informującym o przejeździe lisowczyków, tzw. „Cossagen-Zug, w 1622 r.,

i dokonanych przez nich zniszczeniach. W pobliżu Rynku, niedaleko od siebie, znajdują się dwa kościoły. Kościół parafialny pw.

Św. Hieronima – pierwotnie wczesnogotycki z około 1300 roku, z wieżą z XV wieku, przebudowany w latach 1584-1586 w stylu późnego gotyku, z wyposażeniem barokowym. W jego murach zachowały się części z kamienia polnego

z XIII-wiecznej budowli. W ściany frontowe są wbudowane kamienie pokutne. Drugą świątynią jest kościół poewangelicki,

powstały XVIII w. z przebudowy Gymnasium Academicum. Ponadto na uwagę zasługują pozostałości fosy miejskiej, zabytkowe wiatraki oraz cmentarz w licznych bogato rzeźbionych nagrobkami z XVII i XVIII wieku.